

Na osnovu člana 4.8. Zakona o prijenosu, regulatoru i operatoru sistema električne energije u Bosni i Hercegovini ("Službeni glasnik BiH", br. 7/02, 13/03, 76/09 i 1/11) i čl. 7. stav 5. i 9. Pravilnika o tarifnom postupku ("Službeni glasnik BiH", broj 44/05), rješavajući po zahtjevu Nezavisnog operatora sistema u Bosni i Hercegovini, broj 53/19 od 28. oktobra 2019. godine, na sjednici Državne regulatorne komisije za električnu energiju, održanoj 25. marta 2020. godine, donijeta je

ODLUKA

O TARIFAMA ZA SISTEMSKU I POMOĆNE USLUGE

Član 1.

(Predmet)

Ovom Odlukom utvrđuje se tarifa za sistemsku uslugu i tarifa za prekomjerno preuzetu reaktivnu energiju iz prijenosnog sistema Bosne i Hercegovine.

Član 2.

(Sistemska usluga)

- (1) Određuje se finansijski obim sistemske usluge u 2020. godini u iznosu od 54.876.289 KM i utvrđuje tarifa za sistemsku uslugu u iznosu od 0,5188 feninga/kWh.
- (2) Sredstva prikupljena po osnovu tarife za sistemsku uslugu koriste se isključivo za tržišnu nabavku rezerve kapaciteta sekundarne i tercijarne regulacije, kao i nabavku električne energije za pokrivanje gubitaka u prijenosnom sistemu i kompenzacije neželjenih odstupanja prema susjednim regulacijskim područjima.

Član 3.

(Prekomjerno preuzeta reaktivna energija)

Tarifa za prekomjerno preuzetu reaktivnu energiju sa mreže prijenosa utvrđuje se u iznosu od nula (0) feninga/kvarh.

Član 4.

(Obračun odstupanja balansno odgovornih strana od dnevnog rasporeda)

Vrijednosti odstupanja balansno odgovornih strana od dnevnog rasporeda obračunavaju se na satnom nivou. Nezavisni operator sistema u Bosni i Hercegovini (NOS BiH) obračunava odstupanja u energetske i finansijske smislu u skladu sa Tržišnim pravilima ("Službeni glasnik BiH", broj 48/15) i odgovarajućim procedurama.

Član 5.

(Obračun i fakturiranje pomoćnih i sistemske usluge)

- (1) NOS BiH izrađuje obračun pomoćnih i sistemske usluge u skladu sa Tržišnim pravilima i odgovarajućim procedurama, na osnovu kojeg se vrši fakturiranje i plaćanje usluga.
- (2) Obračun iz stava (1) ovog člana se dostavlja pružaocima pomoćnih usluga, snabdjevačima kupaca priključenih na prijenosni sistem, operatorima distributivnih sistema u BiH i DERK-u. U obračunu se navode finansijske i energetske pozicije NOS-a BiH i tržišnih subjekata.
- (3) U cilju izrade tačnog obračuna, operatori distributivnog sistema dužni su NOS-u BiH pravovremeno dostavljati sve potrebne podatke i informacije.

Član 6. **(Završne odredbe)**

Ova Odluka stupa na snagu danom donošenja, a primjenjuje se od 1. aprila 2020. godine.

Dispozitiv Odluke se objavljuje u “Službenom glasniku BiH”, službenim glasilima entiteta i Brčko Distrikta BiH.

Obrazloženje

Nezavisni operator sistema u Bosni i Hercegovini (u daljnjem tekstu: NOS BiH) predstavlja jedan od subjekata u elektroenergetskom sektoru i ima zadatak da upravlja radom prijenosnog sistema u Bosni i Hercegovini. Nadležnosti i funkcije NOS-a BiH su definirane Zakonom o prijenosu, regulatoru i operatoru sistema električne energije u Bosni i Hercegovini (“Službeni glasnik BiH”, br. 7/02, 13/03, 76/09 i 1/11) i Zakonom o osnivanju Nezavisnog operatora sistema za prijenosni sistem u Bosni i Hercegovini (“Službeni glasnik BiH”, broj 35/04).

NOS BiH je vlasnik licence za obavljanje djelatnosti nezavisnog operatora sistema, u skladu sa odlukom Državne regulatorne komisije za električnu energiju (u daljem tekstu: DERK), broj 05-28-12-17-19/19 od 27. juna 2019. godine (“Službeni glasnik BiH”, broj 45/19). Tarifa za rad nezavisnog operatora sistema je, prema članu 21. Metodologije za izradu tarifa za usluge prijenosa električne energije, nezavisnog operatora sistema i pomoćne usluge – Prečišćeni tekst (“Službeni glasnik BiH”, br. 93/11, 61/14 i 95/16 – u daljnjem tekstu: Tarifna metodologija), namijenjena za pokrivanje troškova rada NOS-a BiH koji nastaju obavljanjem djelatnosti propisanih čl. 2. i 7. Zakona o osnivanju Nezavisnog operatora sistema za prijenosni sistem u Bosni i Hercegovini.

Tarifa se, shodno članu 22. Tarifne metodologije, utvrđuje na osnovu troškova za obavljanje regulirane djelatnosti i fizičkog obima usluga u okviru te djelatnosti. Troškovi za obavljanje regulirane djelatnosti i fizički obim usluga koji pruža regulirani subjekt utvrđuju se na osnovu podataka sadržanih u zahtjevu za odobrenje tarife. Kod utvrđivanja tarifa DERK može koristiti i dodatne podatke za koje smatra da su potrebni.

Razmatranje zahtjeva za tarife kroz postupak odobravanja tarifa u najvećoj mogućoj mjeri mora ispoštovati osnovna načela koja propisuju da će tarife biti pravedne i razumne, ravnopravne, utemeljene na objektivnim kriterijima, zasnovane na opravdanim troškovima i određene na transparentan način. Podnosilac zahtjeva za odobrenje tarife dužan je dokazati da predložena tarifa ispunjava zahtjeve iz zakona BiH i pravila i propisa DERK-a.

Postupak za određivanje tarife za rad nezavisnog operatora sistema i tarifa za sistemsku i pomoćne usluge pokrenut je po zahtjevu NOS-a BiH, broj 53/19 od 28. oktobra 2019. godine (zaprimljen 31. oktobra 2019. godine pod brojem 04-28-5-383-1/19).

U podnesenom zahtjevu, NOS BiH navodi da je zahtijevani iznos tarife za sistemsku uslugu izračunat tako što su uzeti u obzir svi potrebni kapaciteti sekundarne i tercijarne regulacije za 2020. godinu, uz pretpostavku da će na godišnjem tenderu za nabavku biti postignute maksimalne, odnosno granične cijene kapaciteta, navedene u Odluci o određivanju koeficijenata i graničnih cijena za pomoćne usluge (“Službeni glasnik BiH”, broj 68/17). Energija potrebna za pokrivanje gubitaka na prijenosnoj mreži, odnosno gubici, navedeni su u Bilansu za 2020. godinu, a kao okvirna, uzeta je cijena nabavke od 130 KM/MWh.

Zahtjev sadrži i planirani fizički obim usluga na prijenosnoj mreži za 2020. godinu, koji se naslanja na podatke iz Bilansa električne energije na mreži prijenosa BiH za 2020. godinu (zaprimljen u DERK-u 29. oktobra 2019. godine pod brojem 04-28-5-382-1/19), prema kome planirana isporuka električne energije iz prijenosnog sistema u 2020. godini iznosi

10.576.887.535 kWh, dok planirana proizvodnja na prijenosnoj mreži iznosi 15.969.642.361 kWh.

Nakon pregleda dokumentacije, potpunost zahtjeva NOS-a BiH je potvrđena aktom DERK-a broj 04-28-5-383-2/19 od 13. novembra 2019. godine, o čemu je NOS BiH obaviješten dopisom broj 04-28-5-383-2/19 od 13. novembra 2019. godine, pa se u nastavku tarifnog postupka moglo pristupiti ocjeni svih podnijetih dokaza, uz pridržaj prava DERK-a da traži dodatne podatke i informacije kada je to smatrao potrebnim.

Zahtjev NOS-a BiH je rješavan uz provođenje formalne javne rasprave, u svemu prema odredbama Pravilnika o javnim raspravama ("Službeni glasnik BiH", broj 38/05), prema čijoj je odredbi člana 45., DERK kratkom obaviješću u dnevničkim novinama i na svojoj internet stranici upoznao javnost sa sažetkom podnijetog zahtjeva i mogućnošću zainteresiranih lica da se neposredno upoznaju sa zahtjevom i upute pisane komentare u vezi sa predmetom tarifnog postupka. Obaviješću za javnost su pozvana i lica zainteresirana da u postupku formalne javne rasprave učestvuju kao umješaci i da prethodno pisanim putem dokažu svoj interes, te je najavljeno održavanje formalne javne rasprave o zahtjevu.

Nakon dostavljanja zahtjeva za sticanje statusa umješaca, kako bi saslušao svjedočenja o njihovim pozicijama i interesima, DERK je zaključkom broj 04-28-5-383-13/19 od 27. novembra 2019. godine dozvolio učešće u postupku u svojstvu umješaca sljedećim subjektima: MH "Elektroprivreda Republike Srpske" Matično preduzeće a.d. Trebinje, JP "Elektroprivreda Bosne i Hercegovine" d.d. Sarajevo, JP "Elektroprivreda Hrvatske zajednice Herceg Bosne" d.d. Mostar, R-S Silicon d.o.o. Mrkonjić Grad i B.S.I. d.o.o. Jajce.

Niti jedan od pet navedenih umješaca nije koristio pravo da u prostorijama DERK-a izvrši neposredan uvid u cjelokupnu dokumentaciju zahtjeva za tarife.

Pripremna rasprava o podnijetom tarifnom zahtjevu NOS-a BiH održana je 3. decembra 2019. godine u Tuzli. Na pripremljenoj raspravi je utvrđena lista pitanja koja će biti predmetom rasprave i definiran tok formalne javne rasprave. Na formalnoj javnoj raspravi održanoj 16. decembra 2019. godine, strane u postupku su prezentirale svoje dokaze kako bi se utvrdile sve relevantne činjenice. Obradeno je svako od pitanja sa utvrđene liste i to sukcesivno, odgovorom podnosioca zahtjeva i komentarima na iste od strane umješaca i voditelja postupka.

Izvještaj voditelja postupka opisuje tok postupka, ponuđene dokaze i utvrđene činjenice, relevantne pravne odredbe i preporuku članovima Komisije (u daljnjem tekstu: Komisija) i dostavljen je podnosiocu zahtjeva, te umješacima kojima je takav status pravovaljano priznat od strane DERK-a. Analiza troškova i prihoda, izložena u Izvještaju voditelja postupka potvrđuje, odbija ili prilagođava pojedinačne stavke, veličine ili metode korištene za pripremu prijedloga tarife, u skladu sa diskrecijskim pravima DERK-a u tarifnom postupku.

Komisija konstatira da je Izvještaj voditelja postupka pružio razumnu osnovu da na predloženim podacima, argumentima i pojašnjenjima, te komentarima NOS-a BiH datim na prijedlog ovog Izvještaja, nakon što ih je pažljivo razmotrila i procijenila, Komisija donese svoju konačnu odluku o tarifama za sistemsku i pomoćne usluge. U vezi sa predmetom ove odluke niti jedan od pet umješaca nije imao primjedbi na Izvještaj voditelja postupka u dijelu koji se odnosi na sistemsku uslugu.

NOS BiH, u dostavljenim komentarima na Izvještaj voditelja postupka, zaključuje da se pozitivan saldo usluga u mehanizmu balansiranja elektroenergetskog sistema BiH može ostvariti isključivo u slučajevima velikih prihoda po osnovu debalansa, odnosno odstupanja balansno odgovornih strana, te da predloženi iznos tarife ne može garantirati stabilnost balansnog tržišta u BiH.

Pri donošenju odluke u postupku određivanja tarifa za sistemsku i pomoćne usluge, Komisija usmjerava svoja razmatranja na sve elemente u troškovnoj strukturi koje je isticao podnosilac zahtjeva, analizu troškova i prihoda izloženu u Izvještaju voditelja postupka, kao i komentare podnosioca zahtjeva i umješača podnesene tokom cijelog postupka, te cjelovitom opservacijom odlučuje o podnijetom zahtjevu. Tragom takve obaveze, Komisija izlaže svoja sljedeća stanovišta:

U prethodnom periodu bilo je prisutno značajno povećanje veleprodajnih cijena električne energije u regiji, što se odrazilo i na povećanje cijena pomoćnih usluga u procedurama nabavki kako za 2018., tako i za 2019. godinu. Rezultati nabavke pomoćnih usluga za 2020. godinu pokazuju da je rast cijena zaustavljen, a kod nekih pomoćnih usluga evidentirano je i određeno smanjenje nabavnih cijena. Uvećani troškovi nabavke pomoćnih usluga u prethodnom periodu su, posljedično, utjecali na smanjenje finansijskog suficita na računu svih usluga iz ranijeg perioda. Situacija je dodatno usložnjena značajnim smanjenjem preuzimanja električne energije iz prijenosnog sistema kupca Alumini d.d. Mostar, te nenaplaćenim potraživanjima od istog kupca u iznosu od oko 3,1 miliona KM. Također, recentna dešavanja vezana za globalnu pandemiju i pad ekonomske aktivnosti mogu izazvati dalje implikacije, posebno na potrošnju električne energije, što bi se negativno odrazilo na prihode od sistemske usluge.

Prilikom donošenja Odluke o izmjeni odluke o tarifama za sistemsku i pomoćne usluge od 31. decembra 2019. godine, konstatirano je da prihodi i rashodi u mehanizmu balansiranja zavise od velikog broja faktora, kao što su fizički obim gubitaka u prijenosnom sistemu, obim pružanja pomoćnih usluga u odnosu na planirani, cijena energije regulacije i njenog angažiranja, cijena i obim debalansa, te je definirano da će se kontinuirano pratiti primjena tarife, kretanje prihoda i rashoda, kao i prilika na balansnom tržištu električne energije, uz najavu da će se u odgovarajućem trenutku pristupiti podešavanju tarife za sistemsku uslugu.

U prva dva mjeseca 2020. godine sumarno je zabilježen negativan saldo usluga u iznosu od 268.460 KM, čime je suficit na računu usluga dodatno umanjen.

Proračun tarife se zasniva na ponudama i rezultatima iz završenih tenderskih procedura NOS-a BiH za 2020. godinu, kao i na kretanju prihoda i troškova u periodu januar 2016. – februar 2020. godine, koji je iskazan kroz saldo usluga, prema sljedećoj tabeli:

1.	Sekundarna regulacijska rezerva (KM)	12.745.820
2.	Tercijarna regulacijska rezerva nagore (KM)	5.268.136
3.	Tercijarna regulacijska rezerva nadole (KM)	866.959
4.	Ukupan iznos za sekundarnu i tercijarnu regulacijsku rezervu u periodu III-XII 2020. godine (KM) 1.+2.+3.	18.880.914
5.	Ukupan iznos za gubitke u prijenosnom sistemu u periodu III-XII 2020. godine (KM)	34.382.210
6.	Ukupno planirani troškovi u periodu III-XII 2020. godine (KM) 4.+5.	53.263.124
7.	Saldo usluga u 2016. godini (KM)	9.532.807
8.	Saldo usluga u 2017. godini (KM)	4.826.023
9.	Saldo usluga u 2018. godini (KM)	-10.021.408
10.	Saldo usluga u 2019. godini (KM)	-774.077
11.	Saldo usluga u periodu I-II 2020. godine (KM)	-268.460
12.	Saldo usluga iz prethodnog perioda (KM) 7.+8.+9.+10.+11.	3.294.885
13.	Prihodi po osnovu salda debalansa i balansne energije (KM)	5.902.778
14.	Ukupno za izračun tarife za sistemsku uslugu (KM) 6.-12.-13.	44.065.462
15.	Energija III-XII 2020. godine (kWh)	8.630.430.155
16.	Tarifa za sistemsku uslugu (fening/kWh)	0,5106

Uzimajući u obzir da je u prethodnoj tabeli izračunata tarifa za sistemsku uslugu u iznosu od 0,5106 feninga/kWh, za 1,6% manja od postojeće tarife koja ima vrijednost 0,5188 feninga/kWh i predviđeni finansijski obim za 2020. godinu od 54.876.289 KM, te imajući u vidu da u budućem periodu postoji veliki stepen neizvjesnosti u pogledu ostvarenja veličina koje utječu na prihode, u prvom redu potrošnje, odnosno preuzimanja električne energije iz prijenosnog sistema, Komisija se opredjeljuje za zadržavanje tarife za sistemsku uslugu na postojećoj vrijednosti 0,5188 feninga/kWh. Kako prihodi i rashodi zavise od velikog broja faktora, kao što su potrošnja električne energije, fizički obim gubitaka u prijenosnom sistemu, obim pružanja pomoćnih usluga u odnosu na planirani, cijena energije regulacije i njenog angažiranja, cijena i obim debalansa, to će se kontinuirano pratiti primjena tarife, kretanje prihoda i rashoda i prilike na balansnom tržištu električne energije, te u odgovarajućem trenutku pristupiti podešavanju tarife za sistemsku uslugu.

Imajući u vidu da problem suficita reaktivne snage dovodi do previsokih naponskih vrijednosti u prijenosnom sistemu, posebno u mreži 220 kV i 400 kV, te da značajnim smanjenjem preuzimanja električne energije kupca Aluminijski d.d. Mostar, ovaj problem postaje još izraženiji, obzirom da u prethodnom periodu nisu realizirane potrebne investicije u odgovarajuću infrastrukturu (prigušnice) kojim bi se problem postojećeg suficita reaktivne snage i energije u prijenosnom sistemu riješio, Komisija smatra da naplata prekomjerno preuzete reaktivne energije iz prijenosnog sistema nije opravdana. Naime, korisnici koji u ovakvim prilikama preuzimaju reaktivnu energiju, zapravo pomažu rad elektroenergetskog sistema, te Komisija određuje da tarifa za prekomjerno preuzetu reaktivnu energiju iz prijenosnog sistema iznosi nula (0) feninga/kvarh, s obavezom da pažljivo prati njenu primjenu i istu po potrebi podešava.

S obzirom na činjenicu da je balansno tržište u Bosni i Hercegovini jedno od rijetkih funkcionalnih tržišta u regiji jugoistočne Evrope, i da kretanja na regionalom veleprodajnom tržištu pokazuju značajan utjecaj na njegov rad i cijene usluga, to će DERK kontinuirano pratiti primjenu ove Odluke i pravila koja reguliraju ovu oblast.

Shodno članu 14. Pravilnika o tarifnom postupku, podnosilac zahtjeva kao regulirani subjekt ima obavezu osigurati pristup javnosti zvanično odobrenim tarifama, tako da odlukom odobrene tarife budu na raspolaganju javnosti u njegovom glavnom uredu tokom radnih dana i objavljene na njegovoj internet stranici.

U skladu sa članom 9.2 Zakona o prijenosu, regulatoru i operatoru sistema električne energije u Bosni i Hercegovini, protiv ove Odluke može se pokrenuti postupak pred Sudom Bosne i Hercegovine podnošenjem tužbe u roku od 60 dana od dana prijema.

Broj: 04-28-5-383-40/19
25. marta 2020. godine
Tuzla

Predsjedavajući Komisije
Suad Zeljković